

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 95 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO NR. XIIP-5001“ PROJEKTO (toliau – Projektas)
(TAP NR. TAP-20-1334; TAIS NR. 20-10355)**

2020-07-31 Nr.

Vilnius

Projekto rengėja: Teisingumo ministerija

Projekto tikslas: atsižvelgiant į Seimo valdybos 2020 m. birželio 30 d. sprendimą Nr. SV-S-1653, pateikti Vyriausybės išvadą dėl Baudžiamajo kodekso 95 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-5001 (toliau – BK projektas).

Dabartinė situacija: BK projekto rengėjai: Seimo nariai A. Bilotaitė (iniciatorė), R. Petrauskienė, V. Juozapaitis, J. Džiugelis, G. Landsbergis, B. Matelis, V. Bakas, R. Juška, A. Kupčinskas, L. Kasčiūnas.

BK projektu Siekiama tobulinti šiuo metu Baudžiamajame kodekse (BK) įtvirtintą apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties reglamentavimą kyšininkavimo ir prekybos poveikiu bylose, nustatyti, kad šiems korupcinio pobūdžio nusikaltimams nebūtų taikoma senatis, taip užtikrinant, kad kuo mažiau būtų daroma žala valstybės bei visuomenės interesui, atskleistos tokios nusikalstamos veikos net ir praėjus ilgam laiko tarpui.

Atkreiptinas dėmesys, kad pagal galiojantį BK (95 str. 9 d.) senatis nėra taikoma *tik ypatingoms nusikaltimų rūšims susijusioms su tarptautinės teisės pažeidimais*: genocidui; tarptautinės teisės draudžiamam elgesiui su žmonėmis; priverstiniam dingimui; kankinimui; tarptautinės humanitarinės teisės saugomų asmenų žudymui; civilių trėmimui ar perkėlimui ir pan.

Projekto esmė: Projektu siūloma nepritarti BK projektui dėl šių priežasčių:

1. Siūlomi pakeitimai neatitinka BK 95 str. 9 d. nuostatų paskirties – įgyvendinti Lietuvos priisimtus tarptautinius įsipareigojimus. Šioje dalyje pateikiamas pačių pavojingiausių nusikaltimų sąrašas, kuris siejamas tik su BK įtvirtintais nusikaltimais žmoniškumui ir karo nusikaltimais. Reikalavimas netaikyti apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties būtent šiems nusikaltimams kyla iš ratifikuotų tarptautinių sutarčių. Savo pobūdžiu nei kyšininkavimas, nei prekyba poveikiu negali būti prilyginti tokios kategorijos nusikaltimams kaip nusikaltimai žmoniškumui ir karo nusikaltimai – tai ne tik sistemiškai nedera su kitais minėtoje dalyje išvardytais nusikaltimais, bet ir iš esmės iškreipia su senaties instituto taikymu susijusias išimties taisykles.

2. BK korupcines nusikalstamas veikas laiko kur kas mažesnio pavojingumo veikomis, palyginti su nusikaltimais žmoniškumui ir karo nusikaltimais. Neabejotina, kad korupciniais nusikaltimais padaroma žala valstybei gali būti išties reikšminga, tačiau tai nereiškia, kad šių veikų pavojingumas yra panašus į nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų pavojingumą.

Pažymėtina, kad į aptariamą nusikaltimų sąrašą nepatenka net tokie labai sunkių nusikaltimų kategorijai priskirtini nusikaltimai kaip valstybės perversmas, kėsinimasis į Respublikos Prezidento gyvybę, kvalifikuotas nužudymas, teroro aktas, vaiko pirkimas arba pardavimas ir kt., kurių pavojingumas ir žala yra daug didesni negu kyšininkavimo ir prekybos poveikiu. Atsižvelgiant į tai, Projekto siūlymas netaikyti senaties už sunkius ir apysunkius kyšininkavimo ir prekybos poveikiu nusikaltimus (ir net už baudžiamuosius nusižengimus) nepagrįstai ir neproporcingai išskirtų nurodytos kategorijos veikas visų kitų BK įtvirtintų žymiai pavojingesnių nusikaltimų atžvilgiu.

Pabrėžtina, kad BK baudžiamoji atsakomybė numatyta ne tik už kyšininkavimą ir prekybą poveikiu, bet ir už kitas nusikalstamas veikas valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams:

papirkimą, piktnaudžiavimą, neteisėtą teisių į daiktą įregistravimą, tarnybos pareigų neatlikimą. Tačiau aiškinamajame rašte nėra pateikiama argumentų, kuriais būtų pagrįstas tik dviejų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų išskyrimas visų kitų nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams kontekste.

3. Baudžiamosios teisės teorijoje apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties egzistavimą pagrindžia reikalavimas, kad baudžiamoji atsakomybė turi atsirasti po nusikalstamos veikos padarymo praėjus kuo trumpesniai laikui, priešingu atveju mažėja jos efektyvumas ir prevencinė reikšmė. Apkaltinamuoju nuosprendžiu paskirtos bausmės tikslai pasiekiami tik tuo atveju, jeigu nėra nutrūkęs ryšys tarp padarytos nusikalstamos veikos ir kaltininkui paskirtos bausmės.

Siūlymas senaties termino netaikyti kyšininkavimo ir prekybos poveikiu veikoms gali turėti priešingą efektą nei siekiama. Žinojimas, kad šių ištyrimas nėra varžomas senaties galimai ne tik iškreiptų požiūrį, kad ikiteisminis tyrimas turi būti atliktas per kuo trumpiausius terminus, bet ir neskatinų teisėsaugos institucijų imtis visų priemonių, siekiant greitesnio bylos ištyrimo. Konstitucinis Teismas yra ne kartą pažymėjęs, kad įstatymai turi sudaryti prielaidas greitai ir išsamiai ištirti nusikalstamas veikas, nesudaryti prielaidų vilkinti nusikalstamų veikų tyrimo ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimo ir pan.

4. BK projekto aiškinamajame rašte nurodoma, kad kyšininkavimui ir prekybai poveikiu taikomi palyginti trumpi senaties terminai. Tačiau pažymėtina, kad 2010 m. birželio 15 d. BK pakeitimu buvo žymiai pailginti apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminai už visas nusikalstamas veikas: pavyzdžiui, nuo 8 iki 12 metų – kai padarytas apysunkis nusikaltimas, nuo 10 iki 15 metų – kai padarytas sunkus nusikaltimas ir pan. Ilgiausias apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminas už sunkius kyšininkavimo ir prekybos poveikiu atvejus yra net 15 metų.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad baudžiamąjį įstatymą pakeitimais, kuriais ilginami senaties terminai, sunkina nusikalstamą veiką padariusio asmens teisinę padėtį, todėl neturi grįžamosios galios. Tai reiškia, kad minėtų BK pataisų, priimtų 2010 m. ir susijusių, pavyzdžiui, su prailgintais senaties terminais už sunkius nusikaltimus, teisinis vertinimas bus galimas tik 2025 m., t. y. kai formaliai sueis apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminai (t. y. 15 metų) 2010 m. padarytiems sunkiems kyšininkavimo ir prekybos poveikiu nusikaltimams. Todėl siūlymas keisti senaties taikymo taisykles, kai dar nėra žinomas 2010 m. atliktų BK pataisų efektas, vertintinas kaip perteklinė ir šiuo metu netikslinga priemonė.

5. Kaip viena priežasčių, paskatinusių rengti BK projektą, aiškinamajame rašte nurodyta vis dažniau išaiškėjantys kyšininkavimo ir prekybos poveikiu atvejai. Tačiau Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos pateikiami statistiniai duomenys rodo priešingas tendencijas: 2017 m. buvo užregistruoti 762 nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams, 2018 m. – 564, o 2019 m. – 516.

Derinimas: Nutarimo projektas nebuvo derintas su kitomis institucijomis, kadangi jis iš esmės susijęs tik su Teisingumo ministerijos kompetencija.

Atitikimas Vyriausybės programai: projektas neprieštarauja Vyriausybės programai.

Dalykinio vertinimo išvada: Siūlome rengėjams atsižvelgti į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės redakcinę pastabą projektui (2020 m. liepos 30 d. išvada Nr. NV-2112).

Siūlome Projektą teikti į **Vyriausybės posėdį.**

Patarėjas

Audrius Kasinskas